

PRÁCE STUDENTŮ UČITELSTVÍ S ŽÁKOVSKOU DIVERZITOU

STUDENT TEACHERS DEALING WITH PUPILS' DIVERSITY

**Jana Obrovská, Kateřina Vlčková,
Petr Svojanovský**

Klíčová slova: *žakovská diverzita, studenti učitelství, učitelské praxe, druhý stupeň základní školy*

Keywords: *pupils' diversity, student teachers, teaching practice, lower secondary schools*

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je pomocí etnografického výzkumu ukázat, jak studenti učitelství pracují s žakovskou diverzitou na praxi na druhém stupni základní školy. Příspěvek vznikl v rámci širšího řešení projektu GAČR 19-06763S *Etnografie diverzity v pregraduální přípravě učitelů* a prezentuje dílčí výsledky. Metodologicky se inspiruje přístupem etnografie více míst (Marcus, 1995; Obrovská & Tůma, in press) s ambicí výzkumně propojit různé kontexty (tj. vysokoškolskou výuku a praxe studentů na základní škole), které jsou klíčové pro vyjednávání diverzity ve vzdělávacím procesu.

Teoretická východiska v ČJ

Jednou z profesních oblastí učitele je práce s žakovskou diverzitou, individualizace a diferenciací výuky, jež jsou kodifikované i v současné legislativě ve vzdělávání. Žakovskou diverzitu nahlížíme jak ze sociologického hlediska, tj. s důrazem na konstruování jinakosti mezi lidmi na základě sociálních kategorií typu etnicita, gender či disabilita (Ainscow, Booth & Dyson, 2006; Nieto, 2004), tak z hlediska pedagogického respektování individuálních vzdělávacích potřeb žáků (včetně jejich motivací, učebních preferencí, apod., Tomlinson, 2005). Současné přístupy k práci s diverzitou vychází z principu „rovný není stejný“ a respektování jak podobností, tak rozdílů mezi lidmi (Powel & Powel, 2016). Diverzita je konceptualizována jako vyjednávaná a konstruovaná v každodenních interakcích. Z hlediska učitele znamená

poskytovat adekvátní učební příležitosti všem žákům. Právě v práci s diverzitou studenti učitelství pociťují rezervy.

Metodologie v ČJ

Vzorek studie tvoří čtyři studenti učitelství, dva vyučovali anglický jazyk a dva občanskou výchovu na druhém stupni dvou základních škol v rámci průběžné praxe v podzimním semestru 2019. Datový korpus se skládá z terénních poznámek z 20 vyučovacích hodin, videozáznamů těchto hodin, 20 příprav na hodinu, terénních poznámek z 20 reflexí výuky se třemi provázejícími učiteli a transkriptů jejich audiozáznamů, 12 reflektivních deníků z praxe a 7 hloubkových rozhovorů se studenty a jejich provázejícími učiteli. Analýza dat probíhala pomocí otevřeného kódování dat v programu Atlas.ti.

Závěry v ČJ

Výsledky ukazují, jak jsou studenti učitelství socializováni do způsobů konstruování žákovské jinakosti na úrovni školy i třídy, kam docházejí na praxi; jak jsou vedeni provázejícími učiteli k práci s jednotlivými žáky se sociokulturní odlišností, speciálními vzdělávacími potřebami (např. dysgrafie, ADHD, nadanými) a s dalšími individuálními vzdělávacími potřebami žáků v daných třídách a jak se k těmto žákům vztahují ve své přímé výuce.

Souhrn příspěvku v AJ

The ethnographical study focuses on how student teachers work with pupils' diversity in their teaching practice. We understand pupils' diversity from sociological (as construction of differences among pupils) as well as educational (as respect towards individual educational needs) points of view. Data corpus consists of field notes from 20 lessons of 4 student teachers on their teaching practice at 2 lower secondary schools, their video recordings, 20 lessons preparations, field notes from 20 reflections with mentor teachers and their transcripts, 12 reflective diaries, and 7 interviews with student teachers and mentor teachers. The findings show how student teachers are socialised into the construction of pupils' diversity, how they are mentored by teachers to respond to pupils' sociocultural differences, SEN, disabilities, and other individual learning needs. The paper was funded by the Czech Science Foundation (GA19-06763S Ethnography of Diversity in Pre-Service Teacher Education).

Bibliografie

- Marcus, G. E. (1995). Ethnography in/of the world system: The emergence of multi-sited ethnography. *Annual Review of Anthropology*, 24, 95–117.
- Nieto, S. (2004). *Affirming Diversity: the Sociopolitical Context of Multicultural Education*. Boston: Allyn & Bacon.
- Tomlinson, C. A. (2005). *Differentiated Classroom: Responding to the Needs of all Learners*. Upper Saddle River: Pearson Education.